

דעתן כבוד קודש פיינשטיין

תפס 141

א) דעתן כבוד קודש

מי שמחננה ב' ימים וכו' לילות קודש ר"ה נולד היה לו צמ"ט ממי לשמוע הדלה דלס היה לו דעת האחרונים דעוב יומר לעשות כן ומבדיל בליל ג' ואירע בו ר"ה כחב המג"א דיעשה הדלה על כוס אחד וקודש על כוס אחר ולא יעשה שניהם על כוס אחד דאין אומרים שמי קדושה על כוס אחד אלא צמ"ט שחל צמ"ט דמחוייבו מדא מילתא היא ע"ש שהאריך עוד בענין הזה ולענין יש לעיין בעיקר הענין טובא אם יכול עמה לעשות הדלה דהאין יסיים עמה בהנצחה המבדיל בין קודש לחול אחריתא עמה הוא קודש ונלסיים עמה בין קודש לקודש ג"כ לא יתכן כמו צמ"ט שחל צמ"ט אחריו שזו הדלה הוא על של ימי החולן וכמו דלמריין בגמרא [ק"ו ע"א] דאין להבדיל רק עד יום ג' משום דלמ"כ כבר עבר השבת קודש שעבר ומו מקרי יומא דקמי שבתא דלכאנא וע"כ אין לומר המבדיל בין קודש לחול וכבר עבר הקודש וא"כ ה"ו צענינו אין יאמר המבדיל בין קודש לחול כיון דעמה הוא קודש וכבר עברו ימי החול וע"ג:

- א) דעתן כבוד קודש
- ב) קודש לקודש ופונדה
- ג) אגרות משה (אורח חיים סי' פ"ג)
- ד) שו"ת נ"ל קודש דרכו (א"ח סי' כ"א)
- ה) קודש על קודש (מור"ק ו')
- ו) אגרות משה (ה"ב סי' ע"ד)

קודש לקודש ופונדה

הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א ראש הישיבה מתיבתא תפארת ירושלים

בענין מי שלא הבדיל במוצאי שבת שמבדיל עד יום ג' אם חל ביו"ט מהו הנוסח שיאמר

נשאלתי מאחד שאם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל עד יום ג' בכלל שאם חל יום ב' או ג' ביי"ט מהו הנוסח שיאמר והנה איתא זה במגן אברהם סימן רצ"ט ס"ק ט' שיאמר בין קודש לחול ועיין בביאור הלכה שכתב שאין נוח לו ואף נוסח בין קודש לקודש לא נוח לו והניח בצ"ע מה לומר והנה נראה לי שתלוי על מחלוקת ראשונים אם מה שעושים הבדלה אחר מוצאי שבת אם הוא תשלומים או עדיין חל החיוב והובא בהרא"ש פרק מי שמיטו סימן ב' במי שהיה אונן במוצאי שבת אם יבדיל למחר אחר אינות והביא בשם הר"ם שהוא תשלומים של מוצאי שבת ומאחר שהיה פטור או אין לו תשלומים ולזה הסכים הרא"ש אבל הביא בשם הר"ם שחייב בהבדלה אחר הקבורה וכתב המעריץ י"ט אות ג' שסובר שנמשך הזמן עד יום ג' וביר"ד שמי"א סי"ב פסק המחבר שיבדיל וכן הוא במ"ב סימן ע"א ס"ק א' משמע קצת שפוסק שלא יבדיל אף משמע מלכודי שרד שלא דוקא הוא ונ"ל שאם הוא תשלומים שרין בין קודש לחול אבל אם עדיין חל החיוב משם שלא היה דבר נמשך השבת עד יום ג' או הוא הבדל בין קודש לקודש ומאחר שפסקין שנמשך לכן יש לומר בין קודש לקודש מהו הנוסח שיאמר לא היה דבר נמשך לאיסור אכילה לכן כתב המ"א בסימן רצ"ט ס"ק ט"ו דאסור לאכול כל פעם עד שיבדיל ולכן נ"ל דלא כמ"א אבל מה נעשה שמאחר שפסק כן המ"א צריך לעשות כדבריו.

אגרות משה

אתיא תוך תוך וכתוב התם עד מתי לעדה זרעה הזאת.

האגרות משה (אור"ח ח"א, כ"ג) מוכיח זכאן דמחללי שבת מצטרפים למנין.

ב) שו"ת נ"ל קודש דרכו

קס. פגשתי את הגר"ר פיינשטיין (יום ה' קרח תשס"ט) ושאלתי האם למעשה צירף אביו מחלל שבת למנין כמו שכתב באגרות משה? והשיב: למעשה לא הסכים לצרף מחללי שבת למנין! ורק אותם שגרים מחוץ לעיר הסכים בשעת הדחק להחשיבם חינוק שנשבה, מפני שלא שמעו על השבת. וגם זה רק כשלא היה אפשר להשיג מניין של שומרי שבת. משא"כ אותם שבתוך העיר שיודעים מהשבת אלא שלא רוצים לשמרה. ע"כ.

והרי המרגלים היו כופרין בעיקר דאיתא (ערכין ט"ו, א') שאמרו "כי חזק ווא ממנו - אל תקרי ממנו אלא ממנו, ביכול אפי' בעה"ב (הקב"ה) אינו יכול הוציא כליו משם". וכיון שכפרו בכוחו של הקב"ה הרי שהיו אפיקורסים גמורים, אעפ"כ ילפינן מינייהו לדבר שבקדושה.

א) אגרות משה (ה"ב)

מיטה מתקפלת בשבת

קל"ג ואחי ר' יעקב הביא לבית חולים מיטה מתקפלת ומאחר שכוונתי לישון אצל רבינו בליל שבת, שאלתי רבינו אם מותר לפתוחה בשבת, שבעצם זה כנסא טוטסקליק, הכל כבר מחובר, רק צריכים לפתוחה, וממילא אין בעצם איסור אוהל, ורק שכשני הצדדים צריכים לשים חתיכת עץ, ולמתוחה עד שמחבר חתיכת עץ זה, שיש משני צדדיו חור, לשני בליטות שיש על הרגלים שמכל צד. ובתחילה חשב רבינו שאין זה כלום, שחשב שזה רק לרווחא דמילתא, אבל אפשר לישון על המיטה בלעדיו, ורק אחר כך כשפתחתי המיטה, לפני שבת, להראות לרבינו מהו המציאות, וראינו שבלי לעשות כך, קשה לישון על המיטה, שמסתמא לא יעמוד, והסד"ק"י לא מונח טוב על הרגלים שמשני הצדדים בלי לעשות כך. ואז אמר רבינו שא"כ לכאורה זהו כיון של מנורה של חוליות ק"י, שמתור (היינו שמתור מה"ה), ורק יש לדון מצד הגזירה של שמה יתקע. וטענתו דמה שייך גזירה דבר כזה, שחשמישו עראי, מי ירצה לתחבו שישאר בקביעות! והסכים רבינו שזה טענה. ובעצמו רצה רבינו לטעון שהגזירה של שמה יתחבו, אינו אם סתם מחבר רגל שנפל, בדרך טוב, דהלא זהו מקומו, ורק אם עושה מעשה של בנין, כגון לתחבו שם חתיכת עץ למלא החלל, כדי לעשותו יותר צר, ולא יהיה יכול להרגל ליפול, יהיה איסור. והביט רבינו על המיטה, ואמר, שלא רואה שיש במציאות מקום כן לחחוב, אך אח"כ אמר שבאמת כן שייך, דהלא יכול לשים מטלית בחלל או סביב החליות, וממילא לכאורה במציאות כן שייך, ורק נשאר טענתי שלכאורה אין לדאוג במקרה כזה. ואמרתיו שאצלל הגר"ד והסכים רבינו, וצלצלתי, ואמר הגר"ד הלא יש עצה פשוטה, להקימו מקודם שבת, ולהעמידו על צידו או למעלה! ואמרתיו לרבינו שאמר הגר"ד עצה פשוטה, והסכים רבינו, וכך עשינו, והדגיש רבינו שהשאלה גדולה, וצריכים לברר.

קודש על קודש (מור"ק ו')

בדיני הנחת ספר על ספר

לדן ושמעתי מהרב גרשון לופיאן ששמע מרבינו שכל ספרי תורה שבעל פה שווה קדושתם לגבי להניח ספר על ספר, ושגם סידור נחשב כחורה שבעל פה. וכחומש המפורשים בטלים להחומש, ונחשב כחורה שבכתב. ולגבי קדימה בין נ"ך לחומש, אמר רבינו שטענת דודי הגר"ד נכונה, שבנ"ך נדפס יש יותר קדושה מחומש, ויש להניחו ע"ג חומש. וכל תורה שבכתב מונחת ע"ג תורה שבכתב. וגם יש קדושה יחידה לחומש או נ"ך שמתחורג לאנגליה ולשאר שפות יותר מספרי תורה שבע"פ, אבל יש יותר קדושה לתורה כלשון הקודש.

ולגבי חנ"ך, הוסיף רבינו שבאמת מאוד צורך דודי הגר"ד, בטענתו שלפי המ"א (בהקדמה לסי' רפ"ד) ולפי ההלכה, צריך להיות שני"ך יותר קדוש מחומש. אבל למעשה העולם נוהג להיפוך. ולפיכך למעשה צריך להחמיר בשני הדרכים, שלא להניח אחד על השני.

רבג. ע' בסוף הקטע ביאור הדברים (בהערה שם).

רבד. ע' בקובץ עם התורה חוברת א' עמ' מז שמכבי מהגר"ד פיינשטיין שליט"א אותו ראה מרבי מג"א יוניל הוסיף שיש קדושה לנ"ך על חומש בנדפסים דהא המג"א סי' רפד תירץ ולמה קורין ההפסדה בתוך הני"ך הנדפס ואין מקפידין על של קלף הלא כזה אין שייך עת לעשות דהא ביכולה לכתוב נ"ך לציבור, אמר משום נביא הנדפס יש לו קדושה נביא ממש שאין פסול של יור בניאי וכן אין צריך גלילה אבל ספר תורה צריך קלף א"כ נביא עדיף שהוא קודש ממש ולא מצד עת לעשות.

הסדר שיעור

דרכון מ"פ אחרונים ואלף סודות

(א) תיב דרכות

(א) תיב דרכות

והייתם קדושים אלו מים אחרונים. דוקא להם שהיו רגילים לטוול ידיהם אחר הסעודה מפני מלח סדומית אבל אלו שאין מלח סדומית מלוי ביניהם ואין אלו רגילים לטוול אחר הסעודה אין הנטילה מעכבת עליהם לברך ומיהו אגשים מעוננים הרגילים לטוול ידיהם אחר הסעודה ודאי להם מעכבת הנטילה לברך ברכת המזון ולריבים לטוול את ידיהם קודם בהמ"ז:

(ב) תיב דרכות
(ג) תיב דרכות
(ד) תיב דרכות
(ה) תיב דרכות
(ו) תיב דרכות

(ג) תיב דרכות

קפא דין מים אחרונים, ובו י' סעיפים:

א (א) מים אחרונים (ב) חובה: ב ימים אחרונים אין נוטלים על-גבי קרקע (ג) *אלא (ד) מפני רוח רעה ששורה עליהם.

(ד) תיב דרכות

א (א) מים אחרונים נכרי. השעם, (ב) משום שהנדים מזהמות הן מן האכילה והפסולות לברכה, וסמכו חז"ל אקרא ד'התקדשותם והייתם קדשים'; ו'התקדשותם' אלו מים ראשונים (שקדשו ג'יהם קדם האכילה לטהרם משמאה, כמו שכתבאר לעיל בסימן קנח), ו'הייתם קדשים' אלו מים אחרונים. (ג) ואפלו למי שאינו מברך בעצמו אלא שומע לצאת מפי המברך, יותר מזה: אפלו כשאין ג'דיו מזהמות כלל מן האכילה, גם-כן חיובי חז"ל בגטילת מים אחרונים, והוא מפני חשש מלח סדומית, דבכל סעודה הלא נמצא מלח, (ג) ויש לחשש שמא מערב בהן מעט ממלח סדומית, שמסמא העינים למי שנוגע בהם (א) ואחר-כך יגע בעיניו; ואף עקשו שאין מצוי מלח סדומית בינינו, יש לחשש למלח אחר ששבעה כמותה. ועין בסעיף י': (ב) חובה. ואם יש לו מים מצמצמים, (ד) צריך למעט במים ראשונים כפי שעור המבאר בסימן קסב סעיף ב בכרי שישארו לו מעט למים אחרונים. ואם אין לו רק כפי שעור מים ראשונים, (ה) הם קודמים אפלו למי שנוהר תמיד במים אחרונים, דהאידנא דאין מצוי מלח סדומית בינינו אינם חובה כל-כך כמו מים ראשונים. (ו) יש אומרים דמתחלה אין לו לאכל אלא-אם-כן יודע שיהיה לו גם-כך מים אחרונים, (ז) ומכל מקום אין החיוב עליו יותר ממים ראשונים, דהינו בלפניו ארבעה מילין ולאחריו מיל, ואם בתוך שעור זה לא נמצא מים, (ח) אף-על-פי-כן מותר לו לאכל וגם לברך אחר-כך ברכת המזון, (ט) וכל אימת שימצא מים אחר-כך? טל ג'דיו משום חשש מלח סדומית:

(ב) תיב דרכות

י' יש (ט) שאין נוהגים לטל מים אחרונים. ואפלו לנוהגים פן, אדם שהוא אסטניס ורגיל לטל ג'דיו אחר הסעודה, לדידהו הוו ג'דים מזהמות (כג) וצריך לטל ג'דיו (כד) קדם ברכת המזון:

(ו) תיב דרכות

(ז) תיב דרכות

3 והנוגע במלח או האוכל מלפון הכבוש במלח וכדו' שלא בשעת הסעודה, האם צריך לטוול מים אחרונים משום חשש מלח סדומית, דעת הגרי"ש אלישיב (וואת הברכה פי"ד אות ט עמ' 139) שאינו צריך להחמיר לטוול את ידיו, ובפרט לדעה הסוברת שעיקר הטעם במים אחרונים בזמן הזה, הוא משום 'והייתם קדושים'. וכן דעת הגר"ח קניבסקי (אוצר המים פי"ד הע' כד) שלא נהגו לטוול מים אחרונים לאחר נגיעה במלח [וראה מה שכתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה יט)].

י' שאין נוהגים נכרי. מפני שאין מלח סדומית מצוינה בינינו; ומשום ג'דים מזהמות אין נוהגין, הואיל ועקשו אין מקפידין לרחצן מלכותו הפאכל אין לה קריי זמא לנו. ונעת הגר"א בכאורו דצריך לטל גם האידנא הטעם מלח סדומית ונדים מזהמות גם עתה שנקדשו, וכמו שכתבנו בסעיף א, וכן כתב המגן אברהם בשם המגדלים דכל אדם יזהר במים אחרונים, וכן החמיר המהרש"ל בים של שלמה, וכן כתב המהר"י יוסף, עין שם שהחמיר הרבה בזה: